

D 20/794

C III 94/5

CINKARNAR

Glasilo Cinkarne Celje

Leto V. Celje, 30. januarja 1958 Štev. 1-2

Cinkarniški plin - problem Celja in okolice

(Primerjava s podatki s Porurja)

V pravnem svetu je danes malo katera stvar tako pogosto predmet obravnavanja, kot tovarniški plini in njihov vpliv na okolico, razne imisije, skratka vse, kar povzroča nečistost ozračja. Od vseh snovi, ki so človeku za njegovo ohranitev potrebne, je zrak tisti, ki ga tudi za kratek čas ne more pogrešati. Ogromne količine zraka, ki jih ljudje dnevno vdihavajo in izdihavajo. Le malenkostna primes delov, ki vplivajo na zdravje škodljivo, postane sčasoma lahko usodna. Statistike vedo povedati, da človek potrebuje v mirujočem stanju v 24 urah približno 12 m³ zraka, pri delu pa celo desetkrat toliko.

Že v srednjem veku so poznali škodljivost plinov. Tako je bilo n. pr. v Londonu v letu 1306 prepovedano uporabljati v času zasedanja parlamenta premog, ker povzroča neprijeten dim. Drugi so n. pr. že v srednjem veku zagovarjali uporabo brezdimnega premoga in antracita itd. Vendar so to osamljeni primeri skrbi za čist zrak. Mnogo več posla so imeli takrat s kužnimi boleznimi, slabc vodo itd. Resno so začeli razmišljati o tej stvari šele v začetku 20. stoletja, ko so se na posameznih področjih (n. pr. Porurje) začele kopičiti tovarne, rudniki itd. in je postal človeško zdravje resno ogroženo. Iz naslednjih vrstic pa bomo videli, da se je doslej malo doseglo; vodila se je in se še vodi borba med dvema stališčema: ali naj se štiti industrija do skrajnosti, ali naj ima prednost človeško zdravje. Namen tega članka je, da povemo, kako gledajo po svetu na to težko vprašanje. V moderni industriji ne gre več samo za pline, uporabljajo se že radijski izotopi; problemi se pojavljajo z atomsko industrijo. Z raznimi obrtnimi redi pri nas in v tujini skrbijo za varnost ljudi pri delu v takih obratih; postavljajo se pa že tudi vedno glasnejše zahteve po enotnem zakonu o zraku, da se zaščiti tudi zdravje ljudi v okolici takih obratov, ki izločajo strupene pline. Tudi pri nas prav v zadnjem času slišimo, da bomo dobili ustrezne predpise v tej zadevi. — V Porurju na primer tej stvari posvečajo izredno pozornost. Ogroženo prebivalstvo, znanstveni inštituti, zdravniški krogi odločno zahtevajo rešitev tega perečega vprašanja. Naša industrija je še mlada, pa vendarle se že slišijo glasovi iz območja rudnika v Boru, iz Jesenic, Trbovelj in ne nazadnje tudi iz Celja, da je to stvar treba urediti.

Najprej bom podal nekaj splošnih podatkov o tem problemu, povzetih iz tcvrstne literature. Pri tem se bom posebno opiral na dolgoletna raziskovanja prof. dr. Arnolda Hellera pri Zveznem zdravstvenem inštitutu za vodno, talno in zračno higieno v Berlinu-Dahlem. Nato pa bom prikazal primer iz nemške pravne literature, ki je zelo podoben celjskim razmeram in je bil obravnavan v vseh treh sodnih inštancah. Iz slednjega bomo videli, kje so sporne točke v tej stvari.

NEKAJ SPLOŠNIH PODATKOV

Kar je pri nas v razvoju, je n. pr. v okolici Duisburga dozorelo do visoke stopnje. Stopnjevanje izkoriščanja kapacitete industrijskih naprav v tem področju je bilo zlasti v zadnjih 5 letih izredno. Zelenje je v znatnem delu v bližini obratov že podleglo strahotnemu učinkovanju plinov (njihov tehnični izraz je »die Abgase«). Industrija je tu nakopičena kot v malokaterem mestu v Evropi sploh. Tu proizvajajo 4% vsega nemškega premoga, 8% vsega nemškega koksa itd. Tu so kemične tovarne Kupferhütte, Ultramarinwerke itd.

Prebivalci Duisburga žive, kot je bilo nekdaj zapisano, v zvonu dima. Botanikične preiskave so dognale, da na vrtove in poljedelstvo sploh zlasti porazno vplivajo žvepleni plini tamošnje kemične industrije (Kupferhütte, Ultramarinwerke itd.), v manjši meri pa tudi solne kisline in nitrozni plini. Vse to povzroča vedno večjo zaskrbljenost krajevnih čimteljev. Že omenjeni Inštitut za vodno, talno in zračno higieno stalno zasleduje te pojave, tako odplinjenje kot tudi prašne padavine, ki so prav tako prava nadloga za te kraje. Predvsem pa je borba usmerjena proti žveplenu plinu (S v raznih oblikah) kot sovražniku št. 1 za to industrijsko področje.

Zdravstveni odbor mesta Duisburga je v začetku preteklega leta želel od znanstvenikov te stroke, da določijo skrajne meje, ki jih lahko še doseže ponesnaženje zraka, da ni načeto zdravje ljudi in živali. Določili naj bi torej neko lestvico, ki bi bila merodajna za uvedbo ustreznega postopka proti taki industriji. Sunt certi denique fines — nekdaj mora biti meja; samo kje?

Preden nadaljujemo o rezultatu del, naj pojasnimo, da imamo dva načina za ugotavljanje količine plinov v zraku: prvi način je, da se ugotavlja količina škodljivih plinov pri izstopu iz dimnika (emissio), drugi način pa, da se ugotavlja količina plina v zraku odnosno koncentracija plina na področju, kamor je plin dospel, torej na ogroženem področju (immissio). Prvi način je neprimerno lažji: pri izstopu iz dimnika je plin stisnjen na majhen prostor, zajeti ga ni problem. Zato imajo države, ki so to vprašanje rešile, določeno, koliko sme znašati količina plina v 1 m³ zraka pri izstopu iz dimnika in kolika je dopustna teža prahu v 1 m³ zraka. Tako ima n. pr. Nemčija določilo, da ne sme biti v 1 m³ zraka pri izstopu več kakor 3 g, v izrednih primerih nihi ne več kakor 1 g plina SO₂. V Franciji sploh nimajo določila glede žveplena plina, ampak le predpis, koliko sme biti prahu v dimu v 1 m³: ne več kakor 1,5 g. V Ameriki dopuščajo do 6 g SO₂ na 1 m³, kar je znatno več kot v Evropi. Že iz teh primerov se vidi, kako

je stvar neenotno rešena. Zadeva je še vse premalo raziskana, premalo dognana, kar je le v škodo človeškemu zdravju.

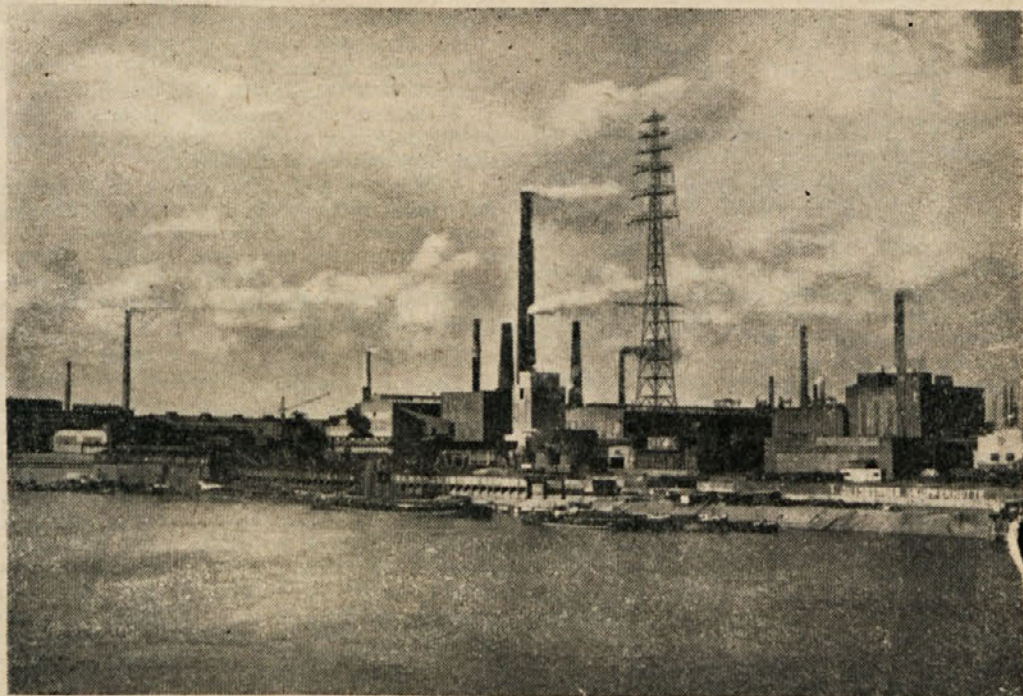
Pri drugem načinu zajemajo plini na ogroženem področju samem: v okolici tovarn, rudnikov itd. Na raznih mestih (odprtih) postavijo posebne naprave v obliki zvonov. V zvonu so razne snovi, ki vsrkavajo plin in zaznamujejo njegovo količino. Zvon pustijo določen čas — 100 ur — na izpostavljenem mestu in nato ugotovijo, koliko plina se je v tem času nabralo. Ta postopek je uvedel prof. Liesegang v letu 1931 in ga imenoval Glockenverfahren — zvonski postopek. Odslej se v znanstvene namene splošno uporablja ta način. Z uporabo tega načina so ugotovili, da bi bila lestvica o škodljivosti nekako takale:

zrak na deželi bi smel imeti do	5 mg S
v mestih brez industrije	do 10 mg S
v tesno naseljenih velemestih	do 20 mg S
v okolici kemičnih tovarn	do 50 mg S

Čim je stopnja 50 m S prekoračena, prične hirati vegetacija, pri stopnji nad 100 mg S pa se pokažejo kvarne posledice na ljudeh in živalih. Vegetacija je torej bolj občutljiva kot ljudje in živali.

V omenjenem primeru v Duisburgu je vodil delo prof. Heller z zvonskim postopkom. Postavil je le relativne stopnje. Zahtevi zdravstvenih organov, da določi meje, ni mogel ustreči. Ta način je odvisen namreč od tolikih čimteljev, zlasti vremenskih, da ni mogoče postavljati dokončnih meja; spreminja se smer dimne zastave, hitrost vetra, padavine itd.

Za določitev smeri dimne zastave je treba dolgoletnih statističnih opazovanj. V Celju na pr. je že solarčku znano, da pada dimna proga običajno v smeri Cinkarna—Teharje. Ta smer je na srečo neverjetno konstantna. Pri smeri vetra ima veliko vlogo konfiguracija tal (hribovi, doline itd.). Zgodi se pa tudi v Celju, da pada dim nazaj na mesto. Dobro so nam znani primeri, ko je smer dimne proge v določenih predelih, zlasti pri vrtničkarjih, povzročila veliko škodo, čeprav je padal dim tcd le nekaj dni. Smer dimne zastave je dobro označena v hiranju vegetacije. Najbolj občutljivo je iglasto drevje. Ko je žvepleni plin že kilometre daleč od svojega izvora, poznamo dim še vedno na iglastem drevju. Učinkovanje plina z oddaljenostjo seveda pada. Napravili so po-

To je večkrat omenjena Kupferhütte v Duisburgu

izkuse odnosno merjenja o učinkovanju žveplenega plina, ki je uhaljal iz obrata v izredni količini in ugotovili, da je stopnja z oddaljenostjo zelo hitro padala.

Oddaljenost od izvira	Vsebina žvepla (S)
250 m	363,5
400 m	114,5
1000 m	50,2
1500 m	27,4
2000 m	13,3
3000 m	7,3
4000 m	2,6
5000 m	3,3

V oddaljenosti do 200 m so ostali le še sledovi vegetacije, med 200—500 le še strnišča, posledice so na njivah še med 500—1000 m, tudi še preko 1500 m; iglaste drevje pa — kot rečeno — trpi še v znatno večjih razdaljah. Vsekakor pri veliki oddaljenosti učinek žvepla more biti z ozirom na gornjo tabelo le malenkosten odnosno komaj zaznaven.

Ob brezvetrju najbolj občuti plin bližnja okolica, v vetrovnem vremenu pa se podaljša radius dometa.

Dober zaveznik proti izmečkom iz dimnikov, to je prahu, so padavine, dež, sneg, ker zrak operejo. Pač pa dosedanje opazovanje kaže, da dež in padavine ne očistijo zraka vseh plinov, ampak predvsem trdnih teles, torej prahu. Nasprotno je docneno, da megla pospešuje škodljivo delovanje plinov. Učinkovanje žvepljenih plinov je najhujše v brezvetrju in megli. V večjih industrijskih krajih so se ljudje pritoževali, da tovarne zvečer in ponoči izpuščajo iz dimnikov prekomerne količine plinov; podnevi se še ozirajo, ponoči pa da so brezobzirni. Stvar so preiskali strokovnjaki in ugotovili, da je količina plinov ponoči res večja: na večer po navadi veter poneha, zrak je bolj nasičen s hlapi, kar vse le pospeši dejavnost škodljivega plina. Ugotovili so, da je London v času megle v zvezi z žvepljenimi plini umrljivost bistveno večja, da je prišlo zaradi megle in žvepljenih plinov že do pravih katastrof (v Lüttichu leta 1930 v decembru itd.). Tudi Celjani občutimo posebno močno žveplo v dihalnih organih, kadar je megla nad mestom. Hlapi takorekoč vzdržujejo pline.

V Duisburgu so izvajali omenjene poizkuse pri sorazmerno veliki hitrosti vetra, padavine so predčasno izprale zrak. Blizu kemične tovarne »Curtius« so na merilnem mestu, ki je bilo le 67 ur pod vplivom dimne zastave, ugotovili v zraku 35 mg S, pri Kupferhütte pa 19,9 mg S itd.

Pri navedenih stopnjah žvepla (S) v zvonu je povprečna koncentracija SO₂ v zraku naslednja:

Vsebina žvepla v zvonu	mg SO ₂ v m ³
10	0,1
10—20	0,1—0,2
20—50	0,2—0,5
50—100	0,5—1,0

Vsekakor še nimamo možnosti, da bi mogli z objektivnim merilom, lestvico, kot je bilo zaželeno, ugotavljati, kdaj je nastopila kritična točka za ustrezne ukrepe. Gornja lestvica je povsem relativne vrednosti, kakor so strokovnjaki sami potrdili. Čim se spremenijo atmosferske prilike, je koncentracija drugačna. Ob ugodnem sotočju vseh navedenih komponent (stalna smer dimne zastave, majhna hitrost vetra, hlapi v zraku itd.) bo učinkovanje žvepla v zraku gotovo največje.

Omenjeni prof. Heller je podal poročilo o rezultatih raziskav v mestu Duisburgu (mimogrede povedano, živi tu mnogo Slovencev-rudarjev) na 204 straneh s 34 statističnimi tabelami. Po čitanju zaključkov teh poizkusov dobi človek vtis, da je končno stališče oklevaljoče. Nihče ni upal in mogel postaviti končne meje, češ, do sem in ne dalje. Resumé vsega je: občutna nadležnost za prebivalstvo. Ko je prišel ta izvid in mnenje v javnost, se je pojavilo vprašanje, ali ne bi kazalo, da prejme prebivalstvo mesta Duisburg ustrezno odškodnino zaradi trajnega škodljivega učinkovanja žvepljenih plinov. S tem pa prihajamo že na pravno vprašanje, ki je pravzaprav predmet tega članka.

PRAVNO REŠEVANJE PROBLEMA PLINOV

Drugi način ugotavljanja škodljivega vpliva plinov je za pravnika znatno boljši od prvega. Sodnik mora ugotavljati, kako je učinkoval plin na rastlinstvo, živinorejo, na zdravje človeka itd., za kar dobi podatke v zvoškem postopku. Vendarle tudi drugi način sodniku še ne daje trdne opore. Še vedno bo vezan na presojo od primera do primera. Tudi prof. Heller ni postavil končnih meja, kakor smo videli. Problem je posebno pereč zaradi pravilne pravne presoje. Zlasti zadnja leta so v tujini te vrste pravde na dnevnem redu. V zapadnonemškem Duisburgu so n. pr. vložili tožbo lastniki avtomobilov zoper lastnika tovarne, ker so njeni plini (SO₂) razjedli lak na avtomobilih. Trenutno teče v Duisburgu velika pravda prebivalstva v tako imenovanem »Curtiusviertel« proti kemični tovarni »Ultramarinwerke«. Prebivalstvo tega občinja nastopa kot »Notgemeinschaft« po svojih odvetnikih, torej toži skupnost ljudi, ki jih je združila stiska. Pravda je zelo zagrizena in sloni na SO₂. Izid te tožbe bo načelnega pomena za to področje, ker tokrat toži ves predel mesta. Časopisi so pravdo razglasili kot »Musterprozess« za zračno higieno. O izidu te tožbe bomo po možnosti poročali, čim bo končana.

Kako te stvari presojuje? Kakšna je sodna praksa v drugih deželah? Pravni predpisi so glede tega problema pri Nemcih in v romanski zakonodaji prav tako skromni kot pri nas. Nemški BGB vsebuje v § 90b, italijanski pa v čl. 35/III, v bistvu isto določilo kot naš obč. drž. zakonik v § 364 in 364 a. Tako imenovane direktne imisije (immissiones) na pr. napeljava vode z odploko na sosedovo zemljišče itd. niso dovoljene. Indirektne imisije n. pr. vplivi plinov, dima, toplotne hrupa, smrada, tresljajev itd. na sosedovo zemljišče niso dovoljene, če presegajo po krajevnih razmerah običajno mero in bistveno kratijo krajevno običajno uporabo zemljišča. Če pa rudnik ali oblastveno odobrene naprave kratijo preko navedene mere uporabo zemljišča, sme lastnik takega ogroženega zemljišča pri sodšču zahtevati le odškodnino, tudi če je škoda nastala zaradi stvari, ki jih oblastvo pri izdaji dovoljenja ni upoštevalo. Lastnik prizadetega zemljišča tedaj ne more zahtevati, da bi obrat prenehal poslovati ali da bi opustil vsaj tisto dejavnost, ki jo je naknadno začel in ki morada najbolj škodljivo vpliva.

V vseh treh navedenih zakonodajah je torej industrija zaščiten. Čeprav tako imenovane indirektne imisije kvarno vplivajo na okolico, na zdravje ljudi, ima industrija prednost, da posluje ne glede na take pomisleke.

Nemci imajo v čl. 26 svojega Obrtnega reda še določilo, ki konkretno pove, kakšne pravice ima sosed, če omenjeni vplivi prekoračijo določeno mero: nikdar ne more s privatno tožbo zahtevati ukinitve obrata, ki je začel poslovati z oblastvenim odobrenjem, ampak lahko zahteva le postavitve naprav, ki izključujejo škodljive vplive, ali kjer takih ne bi bilo mogoče napraviti ali bi bile z obratovanjem nezdružljive, tožiti le za odškodnino.

V okviru teh skromnih predpisov rešuje sodna praksa v srednji Evropi to iz dneva v dan bolj perečo problematiko.

V Nemčiji presojuje sodišča te stvari nekako tako, kakor je bilo razsojeno v konkretnem primeru, ki ga bom tu navedel. To je sodba Vrhovnega deželnega sodišča v Hammu z dne 12. 5. 1953 U 260/51 v stvari, ki je šla skozi vse tri možne sodne instance in je postala pravomočna.

Naj navedem ves potek te pravde.

Lastnik kmetijskega posestva je zahteval s tožbo od lastnika kemične tovarne odškodnino, ki je nastala po njegovem mnenju zaradi pretiranega in neobičajnega izločanja plinov. Utemeljeval je tožbo takole: hišo je treba dvakrat na leto oprati, večkrat pleskati kot običajno, žlebovi so nagriženi zaradi kisline, če jih večkrat ne očisti, sadno drevje donša le 30—40 % normalnega donosa, vrtni plodovi so v rasti močno omejeni. Zamazana trava je uporabljiva le v zmanjšanem obsegu, pri suši pa sploh ne. Čeprav bi tovarna temu lahko odpomogla z višjimi dimniki in filtri, tega ni storila.

Kot rečeno, je bil tožbeni zahtevek v dveh instancah zavržen, v tretji instanci je sodilo

Vrhovno deželno sodišče v Hammu in zahtevek zavrnilo, med drugim iz naslednjih razlogov:

Tožnik sploh nima možnosti, da bi zahteval ustavitve obrata, ker slednji psluje z oblastvenim dovoljenjem. Njegov zahtevek gre lahko le na postavitve varnostnih naprav in na plačilo škode. Le ta zahtevek mu je dan. Mora trpeti, da prihajajo plini na njegovo zemljišče. Prenašati mora to zato, ker je vpliv plina krajevno običajen. Zadevna mestna občina pripada renskowestfalskemu industrijskemu področju. Prebivalci so pretežno zaposleni v industriji, in sicer je 51,1 % v železarsko-metalni industriji, 9,6 % v premogovni industriji in le 1,9 % v kmetijstvu in gozdarstvu. Te številke kažejo industrijski značaj mesta in okolice. To za vprašanje, ali je kaj krajevno običajno ali ne, ni brez pomena. Konkretni obrat ni tuje telo v tem področju, saj proizvaja iz premoga, ki se nakoplje v bližnjih rudnikih.

Prebivalci industrijskega področja so po zakonu dolžni prenašati celo znatno stopnjo onesnaženega zraka, ki ga vsa leta povzroča stalno izmetavanje dimnikov, ker so se na to navadili. Dolžnost prenašanja ima svojo mejo tam, kjer so vplivi tako močni, da je s tem ogrožena osnova obstoja lastnika zemljišč (Daseinsgrundlage).

Tudi če zadevni obrat pade iz okvira ostalih obratov, ki ponečejajo zrak, ko je prešel na posebno obliko proizvodnje, se mora lastnik kmetijskega zemljišča s tem dejstvom sprijazniti, ker določa obrat okolici, v kateri je kmetijsko posestvo, svoj značaj.

More namreč že en sam industrijski obrat izrednega pomena in obsega spremeniti sliko pokrajine in ji dati značilni pečat.

Kar bi bilo mogoče takoj po vpeljavi novega načina proizvodnje v kali zatreči, je medtem postal krajevno običajno, ker se je večina prebivalstva na to stanje privadila.

Lastnik industrijskega obrata je storil vse, kar je bilo moči od njega pričakovati (Zumutbares), in do česar je bil prisiljen po stanju tehnike in po gospodarski zmogljivosti, da zaščiti tuje zemljišče, če so bili vplivi prekomerni. Če bi tega ne storil, bi se smatralo, da od njega povzročeno pncečanje zraka ni več krajevno običajno.

Sodišče nadalje v utemeljivi podrobno obravnava izkušnje, ki jih je imelo podjetje — tvorna s poizkusno napravljenimi filtri (Entstäubungsanlagen) in ocenjuje posamezna pripravljala dela za postavitve filtrov, ki naj bi bili dobavljivi v letu 1953. Glede na ta sporni časovni trenutek je torej lastnik tovarne napravil vse, da omeji ali odstrani škodljive izmečke dimnikov. — Tudi zvišani dimniki ne nudijo po prepričljivem prikazu strokovnjakov učinkovitega varstva proti domu plinov, ker se z zvišanjem dimnikov akcijski radius njih izmečkov le še poveča.

Lastnik je upravičen do novega načina proizvodnje. Saj bi se sicer lastnik izpostavil nevarnosti, da obrat ustavi ali obratovanje omeji. Tega pa ni mogoče zahtevati od njega.

ZAKLJUČNE MISLI

Iz prikazanega sledi, da se v svetu do neverjetne stopnje ščiti industrija. Po razlogih sodbe Vrhovnega sodišča v Hammu more dati že en obrat izrednega pomena okolici svoj pečat; nekaj let obratovanja bi pomenilo, da so se ljudje na to privadili; odškodnino naj bi prejeli šele, ko bi bila ogrčena osnova obstoja. Na tak način se izredno globoko posega v osnovne pravice posameznika.

Ali je to res še vse »normalna dopustnost« škodljivih vplivov (da normale tollerabilität), kot se izraža italijanski zakonodajalec?

Še nekaj misli k problemu Cinkarne v Celju.

Kljub težavam, ki nastajajo v zvezi s plini, ki uhaljajo iz Cinkarne, v smislu povedanega ne more biti govora o tem, da se obrat prestavi drugam ali celo ukine. Vidimo iz omenjenega, da štiri drugod industrijo do neverjetne skrajnosti. Nekdo se je duhovito izrazil, da pomenijo omenjena zakonita določila v državljskih zakonih v srednji Evropi »magneto charto« evropske težke industrije. Vsako drugačno postavljanje bi pomenilo zaviranje industrijskega razvoja. Misli, ki jih je glede

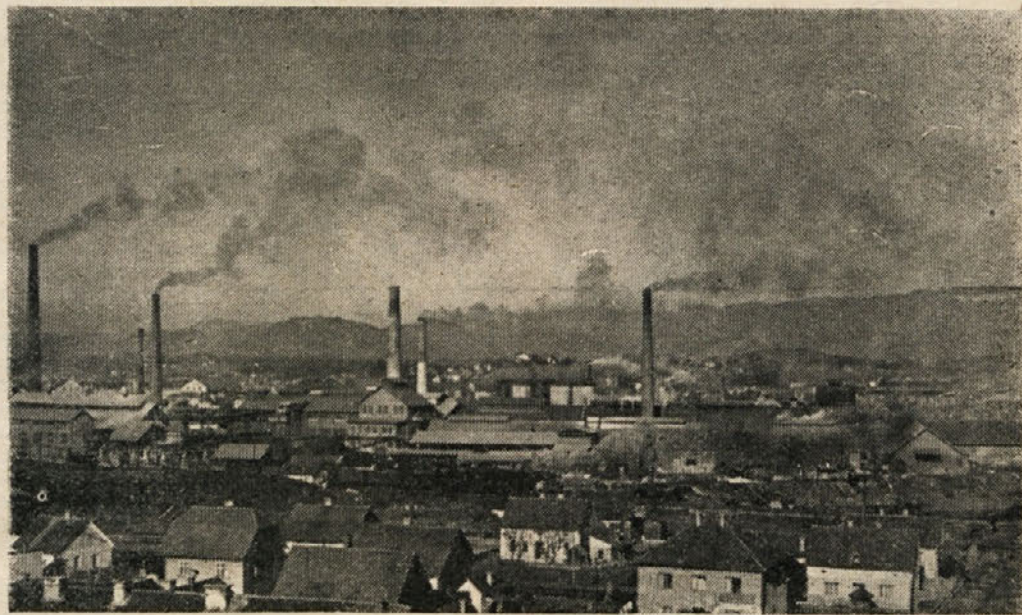
tega podal dipl. ek. Felicijan Justin v članku »Ali je produkcija cinka v področju Celja ekonomsko utemeljena?« imajo vsč gospodarstvo in pravno osnovo.

Ali je Cinkarna odškodninsko odgovorna do prizadetih? Dcslej imamo na tem področju odločbo Državne arbitraže pri vladi LRS v Ljubljani z dne 21. V. 1952 zaradi plačila din 570.000.—, ki ga je uveljavljala Kmetijska delovna zadruga v Čretu zaradi škode, ki so jo povzročali žvepleni plini v poljedelstvu in živinoreji. S tc odločbo je bilo tožbenemu zahtevku ugodeno. Ali bi bila izrečena tudi po stališču, ki so ga zavzeli v Hammu, taka sodba?

Ali je torej Cinkarna storila vse, kar je bilo glede na stanje tehnike in glede na finančno zmogljivost v njeni moči, da prepreči škodljive vplive plinov? Sodniki v Hammu so imeli pred seboj tovarno iz Pcururja, ki še v letu 1953 ni imela filtrov pa je niso obsodili. Prezreti ne smemo, da filtri ustavijo le prah, trdna telesa, ne pa plinov v dimu. Žvepleni plini so vedno v zraku, tudi v podeželskem. Kljub raznim ukrepom jih je ugotovil prof. Heller še letos v Duisburgu v znatni višini, kakor je podano zgoraj. Vsekakor si od filtrov samih ne smemo preveč obetati. Le na osnovi podrobne tehnične in pravne analize bi bilo mogoče odgovoriti na to, ali je Cinkarna v letu 1952 storila vse, da bi preprečila izmetavanje plinov, kar ji je nudila tehnika in kolikor je imela finančnih sredstev. V tej stvari je vse silno relativno. Poglejmo primer z dimniki: V Holandiji imajo določilo, da mora biti tovarniški dimnik vsaj 1 in pol krat višji, kot so poslopja v njenem okolju (radius 250 m), v Angliji zahtevajo dimnike visoke 2 in pol toliko kot okoliške stavbe, sodišče v Hammu pa je bilo mnenja po izvidu in mnenju strokovnjakov, da višina odnosno zvišanje dimnikov ni važno za presojo, češ da se z višjimi dimniki radius dometa le poveča.

Nedvomno drži, da vplivi plinov v Celju še zdaleka ne dosegajo poraznih učinkov odplinjenja v Pcururju. Res je Cinkarna v pretežno kmetijskem področju, daje pa po svoji pomembnosti in obsegu tej pokrajini svoj pečat.

Vsekakor ima tovarna, ki uredi po zadnjih izsledkih tehnike v okviru svojih finančnih možnosti vse, da prepreči škodljive vplive plinov, pred sodiščem bistveno drugačno stališče kot v primeru, če so njene naprave zastarele, neurejene, tako da neusmiljeno zastrupljajo svoje okolje.

Dimna zastava nad Cinkarno

V času od 9. do 14. novembra 1957 je bila v Milanu v okviru mednarodne zdravstvene organizacije konferenca 22 evropskih držav, med njimi je bila tudi Jugoslavija, kjer se je obravnavala vedno večja nevarnost za zdravje ljudi zaradi onečiščenja zraka po naraščajoči industriji. Sprejeti so bili sklepi, da je treba pri novih tovarnah gledati na to, da se jim ne daje dovoljenje za obratovanje, dokler nimajo zaščitnih naprav. Pri že obstoječih pa naj se vplivi omejijo s tem, da se plini zajamejo v proizvodnji in napravijo primerne zaščitne naprave. Strokovnjaki priporočajo preprečenje delovanja škodljivih plinov tudi s tem, da se dvigne temperatura na mestu, kjer plin izstopa (sežiganje).

Bitka med dvema stališčema, ki sem ju omenil uvodoma, namreč med »magno charto« naše srednjeevropske industrije in trpečim okoljem, še traja. Kakor drugod po svetu, si želimo tudi mi, da dobimo zadevne ustrezne predpise, da ne bo moteno delo v industriji, hkrati pa zaščiteno prebivalstvo.

Dr. P. Pavlič

Situacija v preskrbi s cinkovimi koncentraty sedaj in v bodoče

Problem preskrbe s koncentraty in s tem povezan problem njegovih cen, se vleče kot rdeča nit skozi vsa prvovna leta. Kaj čudno izzvenno dejstvo, da nastaja vprašanje preskrbe s koncentraty v Jugoslaviji, ki kot je znano proizvaja mnogo več cinkovih koncentratov, kot pa jih njena predelovalna industrija lahko predela. Koren tega problema se nahaja v cenah odnosno natančneje rečeno v naših instrumentih. Proizvajalci cinkovih koncentratov, so sledeč svojim interesom seveda, stremeli za tem, da za cinkove koncentrate dosežejo kar najvišje cene. Ta težnja in pa obstoječi instrumenti (izvozni koeficienti) so naše rudnike usmerjali v tujino. Da je ta stimulacija bila precejšnja, nam pove nekaj drčnih števil. Cena cinka na domačem tržišču je maksimirana. Cena koncentrata se izračunava iz cene cinka po določeni formuli, kar pomeni, da je tudi cena koncentratu praktično plafonirana. Za koncentrat, ki vsebuje 48% Zn in ne presega dovoljene količine železa, je naše podjetje lahko plačalo pri sedaj predpisani ceni cinka 29.500 din za tono fco. Celje. Za koncentrat iste kvalitete pa so bile v tujini v letih 1955 in 1956 naslednje cene (v povprečju).

Leto	povpr. cena c. ku	dinarska cena za 1 tono konc. brez koefic.	dinarska cena za 1 tono koncentra s koeficientom
1955	91 Lstg	31.600	63.200
1956	97 Lstg	36.024	72.048

Podobne so bile tudi cene tistim količinam koncentratov, ki so jih rudniki izvozili v prvih petih mesecih letošnjega leta. Razlika v ceni koncentrata, ki smo jo plačali mi v primerjavi z dinarskimi cenami v izvozu, je več kot 100%. Seveda je rentabilnost, gledana s stališča narodnega gospodarstva, tako visoko premiranega izvoza osnovnih surovin dokaj dvomljiva. Našteti hočem samo nekaj bistvenih točk.

1. Principielno napačno je z visokimi izvoznimi premijami stimulirati izvoz osnovnih surovin. Vsak pameten gospodarstvenik mora stremeti za tem, da če se že dajejo premije za izvoz, iste stimulirajo predvsem finalne izdelke in padajo vse nižje pri polizdelkih in surovinah. Pri nas je bila praksa ravno obratna. Izvoz koncentratov kot surovine se je premiral s 100% izvozno premijo, medtem ko se za cink kot finalni izdelek premija ni priznavala.

2. Gospodarsko nevezgajno je podjetjem, ki delajo slabo in nerentabilno z izvoznimi premijami ogrniti plašč navidezne rentabilnosti. Skoraj vsi naši manjši rudniki poslujejo zelo nerentabilno: imajo majhne jamske učinke, slabo izkoriščanje v flotacijah, nesmotrno urejen transport itd. Vse to ima za posledico, da so njihovi stroški proizvodnje mnogoc večji kot pa bi smeli biti. Toda kaj predstavljajo stroški proizvodnje, ki znašajo n. pr. namesto

20.000 din 30.000 din ali več za tonc, če pa lahko rudnik doseže prodajno ceno namesto 29.000 kar celih 72.000 za tono ali več. Tak rudnik potem seveda nima interesa, da bi s tehničnimi ukrepi zniževal stroške proizvodnje, marveč vlaga vse napore le v to, da si pribori čim večji izvozni koeficient. Posledica take kratkovidne gospodarske politike je bila, da so domala vsi jugoslovanski manjši rudniki zanemarjali intenzivno delo za izboljšanje svoje rentabilnosti, ker so jim finančna sredstva dotekala brez truda in napora. Normalno bi bilo, da poslujejo večji in bolj rentabilni rudniki kot je n. pr. Trepča z večjim dobičkom, a manjši rudniki, ki imajo slabše naravne pogoje z manjšim procentom dobička. V resnici pa je ravno obratno. Ni namreč cdločilno kako kdo posluje, marveč cdločilno je ali rudnik prodaja koncentrat doma ali v tujini. V ilustracijo navajam nekaj števil:

Domača cena koncentrata 29.500 vsebuje pri večjih rudnikih kot n. pr. Trepča ca. 15.000 do 18.000 din stroškov proizvodnje, a ostalo je dobiček, ki je ca. 11.500 do 14.500 din za tono. Tisto podjetje pa, ki prodaja koncentrat v tujino, ima pri istih stroških proizvodnje dobiček, ki je ca. 45.000 dinarjev za tonc. Pri tem je torej povsem brezpomembno, če stroški narastejo za 10.000 do 15.000 din, saj je kljub temu dobiček še vedno ca. 30.000 din ali 100% več kot pri najbolj rentabilnem podjetju, ki prodaja koncentrat doma. Tako politiko cen pa so naši gospodarski organi podpirali vsa poslednja leta. Razumljivo je torej, da so se manjši rudniki upirali dajati Cinkarni koncentrat in da se niso trudili izboljšati rentabilnost v poslovanju.

Večina teh rudnikov je v krajih, ki so gospodarsko nerazviti in potrebujejo določene gospodarske pomoči. Nihče nima namena, ovirati gospodarski napredek teh krajev — toda umestnejše bi bilo, da se taki ukrepi izvršijo na primernejši način. Če je tak rudnik nerentabilen, mora to vedeti in občutiti. Če se mu dajo sredstva iz zveznega proračuna, je tudi pravilno, da se jasno pove, da je to pomoč, ki traja toliko časa dokler ne bodo prebrodene začetne težave in da je odvisno od rudnika samega kdaj bo izboljšal svojo rentabilnost in s tem tudi svoj položaj. Sredstva pa so dobili v povsem drugi obliki, v obliki izvoznih koeficientov, ki predstavljajo pretvorjeni v ceno, del regularnih dohodkov podjetja, od katerih podjetje dobiva vsa sredstva za sklade, plače itd. In ta sredstva niso bila majhna! Kaj pa so storili rudniki? Odklanjali so in branili so se dobavljanju koncentrat domači industriji — tisti industriji, ki je z resnično rentabilnim delom ustvarjala sredstva, ki so jih ti rudniki dobivali preko zveznega proračuna kot pomoč, da so sploh lahko poslovali.

To je kratka zgodovina. Letos maja pa se je položaj na zunanjih tržiščih spremenil. V zadnji številki »Cinkarnarja« sem opisal, kje

so vzroki. Cena cinka je pričela padati in z njo tudi cena koncentratu. Padec cene cinka pa se na koncentratu odraža še bolj ostro kot na cinku samem. V ilustracijo navajam naslednje primere:

pri ceni cinka po 1/toni v Lstg	znaša cena koncentrata preračunana v dinarje s koeficientom 2
97	72.048
91	63.200
85	55.572
75	40.400
70	34.100
65	27.780
60	20.200

Pri tem je treba upoštevati, da je v omenjenih dinarskih cenah že vključena 100% izvozna premija (koeficient 2) in da morajo rudniki za to ceno dobaviti koncentrat incenzemskim kupcem do njihove razkladalne luke, s čimer se stroški še precej povečajo.

Cena cinka je danes nekaj nad 60 Lstg za L/tono. Rudniki lahko torej prejmejo za koncentrat po odbitku prevoznih stroškov ca. 15.000 din za tono.

Pri takem položaju je seveda postala prodaja doma (našemu podjetju) neprimerno bolj zanimiva. Tudi višji odstotek cinka v koncentratih odnosno njegov dinarski cdraž v ceni postane bolj privlačen. Naše podjetje plača za 48% koncentrat 29.500 dinarjev.

Za 49% koncentrat 31.000 din.

Z 50% koncentrat 32.500 din itd.

Dipl. econ. Justin Felician:

Količine SO₂ plinov odhajajočih v ozračje

Problem škodljivega delovanja žvepljenih plinov, ki odhajajo iz Cinkarne v ozračje, se more nasledovati z več vidikov. Z industrijskega stališča gre za dragoceno neizkoriščeno surovino, s pravnega vidika pa za škodo, ki jo povzroča sosedu, za katero uveljavlja oškodovani svoje pravice po odškodnini proti povzročiteljem škode, s splošnega gospodarskega vidika pa gre za ugotavljanje izgube dobrin bodisi na kateremkoli področju, ki dobivajo svoj finančni izraz v znižanju vrednosti bruto produkta in narodnega dohodka dotičnega gospodarskega področja, kjer delujejo neizkoriščeni plini, odhajajoči prosto v ozračje. Vpliv plinov presega vse omenjene kategorije, kar se odraža tudi na ljudskem zdravju, nevarnostnem bivanju na predmetnem področju itd. Posebno področje zavzema vprašanje latentnih škod, to je tistih, ki se trenutno ne dajo ugotoviti v polnem obsegu, vendar je akumulirana količina žvepla tako v zemlji kot v različnih rastlinah zmanjšala normalno ugodne pogoje za rodovitnost in rast ter se posledica skozi daljšo dobo akumuliranih zametov strupa pojavi nenadoma v katastrofalnem obsegu.

Na podlagi tega ni važna samo količina žvepljenih plinov, ki odhaja trenutno iz praznih naprav Cinkarne, temveč je važna tudi doba, v kateri se žveplo spušča v ozračje.

Ko je bila Cinkarna ustanovljena (l. 1875), so se predelovale v glavnem rude brez žvepla. Sodimo pa, da so se žveplene rude prazile v Cinkarni tudi pred letom 1900. Na vsak način so po tem letu predelovali v Cinkarni rude z žveplom, dokler niso končno take rude predstavljale edino surovinsko osnovo za Cinkarno. Tako stanje traja že desetletja. Že leta 1912 so morali ukreniti vse potrebno, da se žveplo iz takih rud ne odvaža prosto v ozračje in tako je bila zgrajena v letih 1912 in 1913 naprava za žvepleno kislino. Produkcija cinka je bila do približno leta 1929 okoli 1000 do 2000 ton letno, kar predstavlja približno 600 do 1000 ton žvepla v koncentratih. Kapaciteta takratne naprave za žvepleno kislino je znašala okoli 4000 do 4500 ton žveplene kisline 60° Bé, kar pomeni, da je naprava lahko letno predelala vse razpoložljivo žveplo iz cinkovih koncentratov.

Po letu 1929 se je produkcija cinka dvignila. To letc je bila 6.300 ton, vendar ni ostala

Grobo računano, pomeni vsak nadaljnji procent cinka v koncentratu 1.500 din za tono. Lahko pričakujemo, da bo sedanji položaj naše rudnike napotil k temu, da bodo nekaj truda vložili tudi v vprašanje zvišanja količine Zn v koncentratih, kar se je doslej popolnoma zanemarjalo.

Vsekakor je zanimivo, kaj bodo naši gospodarski organi storili pri sedanjem položaju cen cinka z manjšimi — manj rentabilnimi rudniki. Kot je iz omenjenega razvidno, pritiska vijak cen predvsem na koncentrate in s tem na rudnike. V svetu je običaj, da se pri nizkih cenah kovin zaprejo manj rentabilni rudniki in se čaka do ponovnega dviga, ki omogoča rentabilno izkoriščanje. Zelo nesmotrno bi bilo, če bi pri sedanjih izredno nizkih cenah cinka in ostalih metalov vztrajali na nadaljnjem obratovanju in s povečanjem že tako visokih izvoznih premij docela izmaličili narodno-gospodarsko učinkovitost teh rudnikov. Izvoz koncentratov v takih obdobjih pomeni poklanjanje naravnih bogastev tujini, kajti cene, ki se dobijo, ne pokrivajo niti stroškov odkopa.

Ta položaj je seveda v mnogočem olajšal naše stališče za preskrbo v letu 1958. Z izjemo enega, so vsi rudniki pripravljene takoj skleniti pogodbe za dobave koncentratov v letu 1958 in to v količinah, ki jih potrebujemo.

Med dobavitelji za prihodnje leto je tudi rudnik Lece, čigar koncentrat vsebuje tudi zlato. Problem eventualnega izdvajanja zlatonosnih odpadkov je pri nas še nerazčiščen in bc to ena naloga, ki jih bomo morali v letu 1958 rešiti. IJ

spremenila. Pozablja se namreč, da so se visoke koncentrirani predpražilni plini pred izstopom iz kamina močno razredčili ter njihova koncentracija ni bila večja od koncentracije SO₂ plinov iz aglomeracijske naprave.

16. in 19. novembra 1951 smo izmerili koncentracije plinov v kaminu. Plini iz predpražarne in aglomeracije so se v kaminu združevali in pomešali. Analize, izvršene v polurnih presledkih v dveh različnih dnevih, so dale povprečne rezultate koncentracije: prvi dan 1,03% SO₂, naslednji dan meritev pa 0,82% SO₂. Povprečje merjenja dveh različnih dni je bilo 0,93% SO₂. Večkratna merjenja v letu 1957 so pokazala, da je tudi sedaj koncentracija okoli 1% in včasih celo 1,4%.

Iz tega izhaja, da je nova naprava za žvepleno kislino zmanjšala le količino prostoizhajajočega žvepla, medtem ko se koncentracija SO₂ plina pri izhodu iz kamina ni spremenila.

V času od leta 1929 do konca leta 1957 je padlo iz cinkarniških pražilnih naprav okoli 85.000 ton žvepla na Celje in okolico. Da spoznamo vrednost izgube samo z industrijskega vidika, to je izgube na žveplu kot industrijske surovine, navajamo naslednje podatke: iz omenjene količine žvepla bi lahko producirali okoli 340.000 ton žveplene kisline — v vrednosti po sedanjih cenah je to 4.760.000.000 din. Za toliko bi se torej lahko dvignil v teh letih bruto produkt celjske Cinkarne. Vrednost same surovine je okoli 4.000 din za tono žveplene kisline, kar pomeni, da je v teh letih odšlo v zrak po sedajni vrednosti 1.360.000.000 din čistega dobička.

Pogled v preteklost nam pove še naslednje: v dobi od leta 1929 do 1945 je šlo v zrak 16% celokupnega izgubljenega žvepla. V tej dobi je šlo samo za okoli 40% žvepla več v zrak, kakor je bil to primer v enem izmed let v dobi od 1951 do 1954 leta. Moč onečiščenja je v povojnih letih tako velika, da skorajda izgubi praktičen pomen izhajanje plinov v predvojnih in medvojnih letih.

Na dobo od 1950. do 1954. leta odpade polovica skupnega izgubljenega žvepla, kar pomeni v finančnem pogledu z industrijskega vidika, da smo v tej kratki dobi izgubili čistega dobička na žveplu kot industrijski surovini polovico skupne vsote, to je okoli 600 milijonov dinarjev.

Kar zadeva koncentracijo SO₂ plinov lahko zaključimo, da je bila vse obdobje enaka, to je okoli 1 vol. %. Navadno je dovoljena koncentracija SO₂ z 2 do 7,5 gr SO₂ na m³. Koncentracija SO₂ plina v našem primeru je torej približno 10-krat previsoka.

Važen faktor v zvezi s količino in koncentracijo SO₂ plinov je geografska lega tovarne in zračni tokovi.

Geografska lega Cinkarne je s tu obravnavanega vidika neprikladna. Leži v kotlini ter običajni zračni tokovi ne odnašajo plina vzdolž Savinjske doline, kjer bi se zračna disperzija plina verjetno pozitivneje odrazila, kakor sedaj, ko je glavni zračni tok v smeri proti Teharjem in se plin ujame veliko bliže na počbojih. Res je, da pritiskna atmosfera plin od časa do časa v neposredno bližino Cinkarne, vendar bi višinska lega tovarne topogledno bolje odgovarjala. Težnja, da se premosti višinska lega z visokimi kamini bo slej ko prej neuspešna. Višinska razlika tudi do 50 m ni bistvena, veliko večje razlike pa med sedanjim in novim kaminom ni mogoče doseči. V tem pogledu imajo bogate izkušnje dežele, s tradicionalno cinkovo proizvodnjo. V začetku tega stoletja je šlezjska industrija cinka hotela reševati problem SO₂ plinov z visokimi dimniki. Na več mestih so bili grajeni kamini s 100 m in več. Izkazalo se je, da se sicer nekoliko poveča radius škode, da pa se s tem ni nič bistvenega doseglo. Podoben primer je imela belgijska industrija. Dr. Pavlič navaja v svoji pravni študiji s podatki iz Porurja po tem vprašanju naslednje: »Tudi zvišani dimniki ne nudijo po prepričljivem dokazu strokovnjakov učinkovitega varstva proti dometu plinov, ker se z zvišanjem dimnikov akcijski radius njih izmečkov le še poveča.«

Dimni plini SO₂ so tudi na daljši zračni poti često strnjeni skupaj. Letos poleti je strokovna komisija za ocenjevanje škode po teh plinih ugotovila na nekem pobočnem travniku v vasi Kresnike pri Storah, izoliran lokalni zažig trave v diametru ca. 15 m, medtem ko ostali del travnika skoraj ni bil prizadet. Zračna razdalja med Cinkarno in to vasjo je približno 4 km. Lokalne zažige so opazili v istem kraju tudi na neki njivi z deteljo in drugje na koruzi. Iz tega sklepamo, da se je val dima strnjenc držal vse dotlej, dokler ni zadel ob prvo pobočje.

Dogodi se, da nenadoma pritisne dim k tlom ter povzroči često en sam tak pritisk dima veliko škodo na vegetaciji v neposredni bližini tcvarne. Tudi strokovna komisija za ocenjevanje škode je ugotovila največjo škodo na področju Creta, imenovanem odškodninski rajon I a.

Medtem, ko se je valil dim v prejšnjih letih v smeri proti Teharjem, je bilo v letu 1957 mnogo pogosteje opaziti dimni val v smeri proti mestu.

Primer Cinkarne v tem pogledu ni osam-

ljen. V Jugoslaviji je podoben položaj v Bcru, kjer so še večje količine žvepla dobesedno uničile bližnjo vegetacijo. V Ameriki spuščajo žveplo v zrak, vendar le tam, kjer geografska lega za okolico to dopušča. Po neurejenih tozadavnih prilikah je znano Porurje v Nemčiji ter je s pravnega vidika zanimiva že citirana pravna študija dr. Pavliča. Kjer je cinkova industrija starejša, so te prilike že uredili, svojčas pa so imele tudi matične dežele cinko-industrije (Slezija, Belgija) isti problem in so v istem času protesti proti cinkarnam kar deževali. Že takrat so oblastveni organi zahtevali rešitev problema in tako so bile cinkarne najprej prisiljene zidati visoke dimnike, kar se je, kakor že omenjeno, izkazalo kot brez-pomembno. Industrija se je morala odločiti za ostre ukrepe. Slezijske cinkarne so nevtalzirale plin z apnom in dobile s tem ogromne količine odpadnega materiala. Ker je ta postopek predstavljal izdatne dodatne produkcijske stroške, lahko iz tega sklepamo, da je bil takratni pritisk okolice na industrijske kroge zelo močan.

Nekaj misli o personalni službi

NADALJEVANJE ČLANKA

Za ilustracijo navajam organizacijsko shemo personalne službe, glede na število zaposlenih v podjetju.

Od 1000 do 1500 zaposlenih

- Šef personalne službe:
 - analiza splošnih personalnih problemov;
 - program in plan personalne dejavnosti;
 - organizacija in kontrola pers. službe;
 - plan napredovanja;
 - priprava splošnih predpisov pers. znač.;
 - konzultiranje vodilnih oseb;
 - informacijska služba;
 - sodelovanje s komisijo HTZ in drugimi komisijami.
- Referent za izobrazbo:
 - plan in organizacija izobrazbe;
 - uvajanje PIV-metod;
 - nadzor nad štipendisti in praktikanti;
 - kontakt z industrijsko šolo.
- Personalni referent:
 - plan delovne sile in dopustov;
 - reševanje delovno-pravnih sporov;
 - organizacija in kontrola disciplinskega postopka;
- Referent za plačni sistem:
 - priprava plačne politike;
 - priprava oz. sodelovanje pri tarifnem pravilniku;
 - pravilnik o normah in premijah;
 - reševanje plačnih sporov.
- Analitik delovnih mest:
 - analitska ocena delovnih mest.
- Socialni delavec:
 - sprejem in uvajanje delavcev in uslužb.;
 - svetovanje zaposlenim;

- organizacija pomoči zaposlenim;
- organizacija prehrane, prevozov in drugih komunalnih dejavnosti.
- Šef zdravstvene postaje:
 - medicinska dela;
 - komunalna higiena z epidemiologijo;
 - higiena prehrane;
 - zdravstvena vzgoja;
 - prva pomoč;
 - splošna praksa;
 - zobna ambulanta.
- Referent za socialno zavarovanje:
 - prijave in odjave;
 - izdaja zdravstvenih knjižic;
 - upokojitve;
 - razno.

Pismena formulacija personalne politike na teh področjih ne sme obsegati samo splošnih ciljev in principov, ampak tudi odločitve o konkretnem oblikovanju teh področij personalne politike. Glede sprejema novih delavcev mora personalna politika n. pr. določiti, da morajo število in kvalifikacije novo sprejetih delavcev biti v skladu s postavljenim operativnim planom delovne sile. Personalna politika mora preprečevati vsako sprejemanj. delavcev preko potreb in mimo zahtevanih kvalifikacij, bodisi zaradi nenačrtnosti sprejema ali zaradi simpatij ali priporočil. Personalna politika pri sprejemu delavcev ne sme gledati samo na ožje interese podjetja, ampak tudi na širše interese družbe. Potrebno je določiti odstotek invalidov, ki naj jih zaposluje podjetje, določiti je treba, katera delovna mesta naj zasede ženska delovna sila ali slabotnejši delavci. Personalna politika mora preprečiti tudi sprejem ljudi z

Avto šola Cinkarne

višjimi kvalifikacijami in sposobnostmi kot so potrebne za prazna delovna mesta, ker bi s tem podjetje na eni strani odtegnilo gospodarstvu drugod potrebno delovno silo, na drugi strani pa se onemogoči zaposlitev manj kvalificiranih in manj sposobnih delavcev. Personalna politika mora tudi določiti metode pri sprejemanju nove delovne sile (intervju, informacije, psihološko testiranje — o tem bomo govorili v eni od prihodnjih številok).

Najbolj razširjena in uporabljiva metoda pri sprejemanju na delo je intervju. V vsakdanjem življenju se vsi poslužujemo metode intervjuja. Pri občevaranju z ljudmi bi radi dobili od njih razne podatke, ali pa jih drugi žele od nas. Tako nastopamo v vlogi intervjuista, drugič pa, ko dajemo podatke in ima nekdo drugi z nami intervju, nastopamo v vlogi kandidata.

Zaradi praktičnosti bomo uporabljali tele okrajšave:

IW = interview (intervju),

IWst = intervjuist, tisti ki vodi IW, ki sprašuje.

K = kandidat, tisti, ki daje podatke.

Zdravniki, novinarji, učitelji, miličniki, svetovalci, varnostni tehniki, personalci — vsi se mnogo razgovarjajo z ljudmi, da dobe potrebne podatke. Vsi ti so intervjuisti, ki se bolj ali manj spretno poslužujejo metode IW.

Intervju pri sprejemanju na delo

Ljudje se razlikujejo med seboj glede na zmožnosti, znanje, interese in nagnjenja. Na nekem delovnem mestu se bo ta dobro obnesel, drugi pa kljub prizadevanju ne bo uspel. Različna delovna mesta terjajo različne duševne in telesne zmožnosti. Za neko delovno mesto iščemo ustreznega človeka. Glavna funkcija personalne službe je upoštevanje individualnih razlik med ljudmi pri nameščanju, to je vzklanje delavca z delovnim mestom.

Pri postopku sprejema delavca na delo oz. v podjetje ne moremo mimo IW, ki je ena najstarejših in najširše uporabljenih metod pri vseh načinih sprejema, kljub omejitvam in pomanjkljivostim. Pri sistematično organiziranem sprejemu naj bi se IW uporabil trikrat:

- prvi kratki IW (takoj po priglavitvi),
- IW po testiranju,
- IW mojstra ali vodja oddelka.

Informacije o kandidatu

IWst skuša s pomočjo IW in drugih virov ugotoviti naslednje informacije o kandidatu.

— telesne in duševne zmožnosti za uspešno upravljanje dela,

Izpitna vožnja

— znanje in spretnosti, oz. pridobljeno izkustvo,

— zanimanje, interes in nagnjenje za opravljanje določenega dela,

— značilnosti kandidatove osebnosti, kot na pr. čustveno uravnovešenost, socialno prilagodljivost ipd.

— objektivne okolnosti: socialno okolje, družinske in premoženjske razmere,

— spol, starost.

Da IWst te podatke dobi se poslužuje:

— **Zgodovina o zaposlitvi kandidata:** Smernico, ki kaže ali je kandidat primeren za bodoče delo, nam dajejo podatki o tem kaj je kandidat delal v preteklosti. Zato IWst vprašuje kandidata o vseh prejšnjih zaposlitvah. IWst postavlja vprašanja tako, da se sčasoma vrača nazaj vse do kandidatove prve zaposlitve. Lahko pa sledi tudi obratno pot, da začne s prvo zaposlitvijo vse do intervjuja. V vsaki zaposlitveni dobi si skuša ustvariti sliko o kandidatu, o njegovih delovnih izkušnjah, napredovanju, uspehih, neuspehih, o delovnem okolju v katerem je takrat živel itd. Iz odgovorov kandidata se da sklepati ali zgodovina njegovih zaposlitev priča o razvoju in napredku kandidata. Ugotove se uspehi, ki jih je kandidat morda dosegel z delovno izkušnjo.

— **Zgodovina družinskega življenja:** IWst vprašuje po družinskih prilikah, osebnih odnosih v družini, gospodarskih razmerah družine. Ugotoviti skuša vse tiste družinske činitelje, ki so in ki bi tudi v bodoče lahko vplivali na uspeh ali neuspeh pri delu.

— **Zgodovina socialnega življenja:** IWst postavlja vprašanje glede kandidatovih socialnih

interesov, analize njegovega udejstvovanja v prostem času, sodelovanje v raznih organizacijah, tovarištva ipd.

Podatki kandidatove osebnosti: IWst skuša ugotoviti, kakšni nagibi usmerjajo kandidatovo ravnanje in odločanje, kašne težnje in perspektive ima, ali je zmožen resnega in trdega ter vztrajnega dela, ali se jasno zaveda cilja ipd. Zajeti je treba čim več činiteljev, jih dobro pretehtati in doseči maksimalno skladnost med kandidatom in delom. Izhodišče razpravljanja more biti poklic, delo, ki ga bo opravljal kandidat. Ako pa kandidat sam izrazi željo, na katerem delovnem mestu želi delati in je to mesto na razpolago, bo namen IW le ugotoviti kandidatove primernosti za namestitev na to delovno mesto. Ako pa kandidat sam ni izrazil želje, da bi konkretno želel delati in je teoretično več možnosti, je treba poiskati delo, ki bo najbolj ustrezalo njegovim zmožnostim, nagnjenjem, lastnostim in drugim objektivnim zmožnostim kandidata. Jasno je, da je druga naloga težja. V vsakem primeru pa je treba poizkusiti, da izčrpamo vse činitelje, ki bi utegnili vplivati na namestitev.

Tako naj bi sprejemali novo delovno silo, saj je to najbolj razširjena metoda sprejemanja razen psiholoških testov, ki pa so še precej zamotana zadeva in je vezano s precejšnjimi izdatki glede na nabavo strojev oz. aparatur, katere za sedaj imajo še samo zavodi za organizacijo dela je pa gotovo, da bodo imela podjetja v bližnji bodočnosti tudi taka sredstva, ki bodo mnogo pripomogla — pravega človeka na pravo delovno mesto.

Kreis Franjo

Zasluzeno priznanje

Tov. Podrepšek Franc in tov. Borštnar Ladi častna člana prostov. ind. gasilskega društva Cinkarne

Gasilci Cinkarne so se na lep in tovariški način oddclžili dolgoletnima članoma Podrepšek Francu in Borštnar Ladiju za njuno zvesto in požrtvovalno delo in jima obenem dali zaslužen priznanje s tem, da so ju proglasili za svoja častna člana. Brez dvoma sta si visoko priznanje zaslužila, saj sta nešteto krat z nesebično požrtvovalnostjo v času dolgoletnega gasilskega dela reševala ljudsko premoženje in celc človeška življenja. Nešteto prostih ur sta žrtvovala za svoje strokovno usposabljanje, ki jima je omogočilo hiter in tako uspešen napad na uničujoče ognjene zublje.

bivše industrijske čete Kemične tovarne in po združitvi leta 1956 poveljnik gasilskega društva Cinkarne.

Tovariš Podrepšek je gasilski častnik, odlikovan z značko za petintridesetletno službovanje pri gasilstvu.

Tovariš Borštnar Ladi, je član gasilske organizacije od leta 1930, ko se je prav tako vključil v prostovoljno gasilsko društvo Gaberje, kjer je bil podčastnik do leta 1945, ko se je vključil v gasilsko organizacijo v Cinkarni.

Tovariš Borštnar Ladi je odlikovan z značko za petindvajsetletno službovanje pri gasilstvu.

Zasluznima gasilcema iskreno čestitamo!

Tovariš Podrepšek Franc je že lani praznoval 35. obletnico svojega gasilskega udejstvovanja. Leta 1922 se je vključil v svoje matično gasilsko društvo Gaberje, kjer je še danes aktivni član. Istčasno je bil poveljnik

Vzpon planincev — cinkarnarjev na Triglav, v ozadju Rjavina

Sestop s Triglava proti Doliču

IZJAVA

Podpisani Babovič Milan, delavec v Cinkarni v Celju, obžalujem in preklicujem neresnične besede, ki sem jih na občnem zboru sindikalne podružnice Cinkarne dne 17. novembra 1957 izjavil o Steiner Valterju, ker sem bil napačno informiran.

V Celju, dne 17. 12. 1957.

Babovič Milan